

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “อนตดา—ไม่ใช่ตัวตน”

คำว่า **อนตดา** เป็นคำภาษาบาลี มีรากศัพท์มาจากคำว่า น (ไม่, ไม่ใช่) + อตฺตา (ตัวตน) แปลง น เป็น อน ต่อกันกับ อตฺตา จึงสำเร็จรูปเป็น อนตฺตา (อ่านว่า อะ - นัต - ตา) เขียนเป็นไทยได้ว่า อนัตตา แปลว่า ไม่ใช่ตัวตน, คำว่า อนัตตา มีอรรถหลายอย่าง แต่เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว คือ เป็นธรรมที่ไม่ใช่ตัวตน สัตว์ บุคคล ดังข้อความจากพระอภิธรรมปิฎก วิภังค์ ตอนหนึ่ง ว่า

อนึ่ง **จักขุ** (หมายถึง ตา เป็นรูปธรรมอย่างหนึ่ง) นั้น ชื่อว่า เป็น**อนัตตา** ด้วยอรรถว่า ไม่เป็นไปในอำนาจ, อีกอย่างหนึ่ง ความที่จักขุนั้นเป็นไปในอำนาจของใคร ๆ ในฐานะ ๓ เหล่านี้คือ จักขุนี้เกิดขึ้นแล้วของอยู่ถึงการตั้งอยู่ ถึงการตั้งอยู่แล้ว จงอย่าแก่ ถึงการแก่แล้ว จงอย่าแตกดับ ดังนี้ **หาмиได้ไม** เป็นของสูญไปจากอาการที่เป็นไปในอำนาจนั้น เพราะฉะนั้น จักขุนั้น จึงชื่อว่า **เป็นอนัตตา** เพราะเหตุ ๔ เหล่านี้ คือ **โดยความเป็นของสูญ ๑ โดยความไม่มีเจ้าของ ๑ โดยเป็นสิ่งที่ควรทำตามชอบใจไม่ได้ ๑ โดยปฏิเสธต่ออัตตา ๑.**

(หมายเหตุ ในที่นี้ยกมาเฉพาะ จักขุ เท่านั้น แท้ที่จริงแล้ว ธรรมทั้งปวง ล้วนเป็นอนัตตา)

ธรรมเป็นสิ่งที่มิจริง สามารถพิสูจน์ได้ทุกขณะว่าเป็นสิ่งที่มิจริง ไม่ว่าจะได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส คิดนึก ดีใจ เสียใจ ตัดข้อยินดีพอใจ หงุดหงิดโกรธขุ่นเคือง ไม่พอใจ เป็นต้น ล้วนเป็นธรรมทั้งหมด, ธรรมไม่ได้หมายถึงเพียงสภาพธรรมฝ่ายดีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิ่งที่มีจริงทั้งหมด ชีวิตประจำวันที่เราดำเนินไปนั้นไม่พ้นไปจากธรรมเลย เมื่อไม่ได้ศึกษา ย่อมไม่สามารถจะรู้ได้ว่าเป็นธรรม เพราะแท้ที่จริงแล้ว ทุกขณะเป็นธรรม มี**จิต** (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) **เจตสิก** (สภาพธรรมที่เกิดร่วมกับจิต) และ **รูป** เกิดขึ้นเป็นไปอยู่ตลอดเวลา จิต เจตสิก รูปนั้น เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ที่ไม่เที่ยงนั้น เพราะเกิดแล้วดับไป สภาพธรรมที่เกิดแล้วดับไปนั้น เป็นทุกข์ เป็นทุกข์เพราะเหตุว่าตั้งอยู่ไม่ได้ มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา เมื่อไม่เที่ยง เป็นทุกข์ จึงเป็นอนัตตา คือไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร ลักษณะทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นลักษณะที่ทั่วไปแก่สภาพธรรมที่เป็นสังขารธรรมทั้งหมด แต่เมื่อกล่าวถึงอนัตตาแล้ว ไม่มีเว้นธรรมอะไรเลย หมายรวมถึงพระนิพพานด้วย เพราะพระนิพพานก็เป็นอนัตตา

ธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียด ยากที่จะเข้าใจ แต่ก็สามารถที่จะเข้าใจได้ การศึกษาธรรมเป็นการศึกษาถึงสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน เพื่อเข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริง เนื่องจากคุ้นเคยกับความเป็นตัวตน คุ้นเคยกับความเป็นเรา พร้อมทั้งได้สะสมความไม่รู้มาอย่างเนิ่นนาน จึงหลงยึดถือสภาพธรรมที่กำลังปรากฏว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นเรา ดังนั้นธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงนั้น จึงควรที่จะศึกษาเพื่อความเข้าใจถูกต้อง เห็นถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งจะนำไปเพื่อละคลายความไม่รู้ ละความเห็นผิดในสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลได้ในที่สุด **เพราะพระธรรมทั้งหมดอุปการะเกื้อกูลให้เข้าใจว่า มีแต่ธรรม ไม่มีเรา ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน** และคำว่า อนัตตา นี้ ก็ครอบคลุมพระธรรมทั้งหมด.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com , โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]